

ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА КИТАЮ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті розглядаються провідні фактори, що зумовили стан художньої культури Китаю у ХХ столітті. Визначено роль закладів освіти Китаю та характер впливу напрямів західноєвропейського мистецтва на китайський живопис нового часу. Проаналізовано процеси формування системи художніх закладів освіти – інститутів, університетів, державних та приватних навчальних закладів, діяльність яких активізувала художнє життя країни на межі ХІХ–ХХ ст.

Ключові слова: *культурна революція, політика ізоляціонізму, китайський живопис ХХ ст., політика «відкритих дверей», новий класичний реалізм, символізм, імпресіонізм.*

Актуальність проблематики, яку висвітлено у дослідженні зумовлена необхідністю аналізу специфіки художнього життя Китаю ХХ століття. Саме в цей історичний період було започатковано функціонування художніх інститутів, художніх відділень в університетах, засновано першу Академію мистецтв, виникають перші приватні художні школи. У вищих навчальних закладах, одночасно з викладанням спеціальних дисциплін, уводиться обов'язкове вивчення історії мистецтва.

Метою статті є висвітлення основних етапів розвитку китайського живопису ХХ ст. в контексті напрямів західноєвропейського впливу та пошук шляхів реалізації діалогу східної та західної культур, який розгортався в певному історичному просторі та втілювався в творчості китайських митців.

Аналіз наукових джерел довів, що без дослідження художнього життя ХХ ст. та аналізу його провідних складових неможливо схарактеризувати процеси що відбувались у мистецтві сучасного Китаю, оскільки витоки його ключових проблем та досягнень слід шукати саме в цей період.

Переважну частину ХХ ст. Китай відчував значні політичні та культурні потрясіння, що вплинули на традиційний китайський живопис, який зіткнувся із безпрецедентним викликом з боку як політичного втручання, так і масового посилення західної ідеології. Починаючи з 1919 року, у культурі Китаю набуває розповсюдження процес, який отримав назву «Весілля Сходу та Заходу». Цей процес характеризувався спростуванням давніх культурних традицій [1].

Раніше європейське образотворче мистецтво практично не впливало на китайський традиційний живопис (так само як і на інші галузі мистецтва). На межі століть значна кількість митців здобували освіту за кордоном, найчастіше – в Японії, а в деяких художніх школах навіть викладався для засвоєння класичний західний малюнок. Лише на початку нового сторіччя розпочалась нова епоха у китайському мистецькому світі: з'явилися різноманітні групи, формувались нові напрями, відкривались галереї, проходили виставки тощо. Таким чином, процеси в китайському мистецтві того часу переважно відтворювали західний напрям (водночас, правильність такого вибору постійно ставала предметом дискусій). Із початком японської окупації в 1937 році у спільноті китайських митців повернення до традиційного мистецтва поступово стало певним проявом патріотизму. Водночас, набули поширення типові західні форми образотворчого мистецтва, як плакат та карикатура [2].

Починаючи з 1940 року, вся площина образотворчого мистецтва розгорталась навколо тези Мао Цзедуна (1893–1976) який проголошував, що «мистецтво має слугувати масам». В результаті політичної кампанії, яку було ініційовано Мао Цзедуном, розпочато призупинення навчання в художніх академіях, зачинено майже всі спеціалізовані часописи, здійснювалось переслідування переважної більшості видатних художників і професорів, а вияв творчої індивідуальності було віднесено до контрреволюційних буржуазних ідей. Саме Культурна революція у майбутньому здійснила значний вплив на розвиток сучасного мистецтва Китаю та сприяла народженню навіть декількох художніх напрямів. Традиційні форми мистецтва постраждали сильніше за інші, були придушені, практично зведені до нуля епохою «культурної революції» (1966–1976), змусивши багатьох митців покинути країну та виїхати за кордон, побоюючись політичних переслідувань. Давні філософські концепції були замінені марксизмом, ленінізмом та маоізмом. Класична література була підмінена «революційним реалізмом», який заснований на поняттях Західного академічного реалізму. Після смерті Великого диктатора – Мао Цзедуна, та офіційного завершення Культурної революції в 1977 р. почалась реабілітація художників, відкрили свої двері художні училища та академії, куди

спрямовувались потоки бажаючих здобути освіту абітурієнтів, відновили свою діяльність друковані видання, що публікували дослідження сучасних західних та японських художників, а також китайські класичні картини. Саме цей момент став народженням сучасного мистецтва та ринку мистецтва у Китаї [3].

Після реалізації «політики відкритих дверей» (1978 р.) свобода поступово поверталась до художників, розпочинався складний етап повернення до витоків. Розпочинаючи з 1980 р., сучасні китайські митці почали активний пошук нових ідей, експериментували з широким спектром образів, стилів, і тематик у відповідь на засилля Західного світогляду у мистецтві.

Друга половина ХХ ст. в історії китайської реалістичної школи виявилась визначальним періодом саме тому, що зумовила основні позиції, яких мав дотримуватись художник-реаліст. Ця методологічна «підказка» виявилась надзвичайно важливою в останню чверть ХХ ст., оскільки в результаті зміни політичної лінії країни Китай набув змогу ознайомитись із сучасними культурними досягненнями Західної Європи, привносячи в культурний простір Китаю як нову хвилю свіжості і свободи, так і певний хаос і дилетантизм [4].

Наступним етапом в історії китайського реалістичного живопису – своєрідною перевіркою на «історичну усталеність» китайського реалізму – стала остання чверть ХХ ст.

У цей період в китайському реалістичному живописі сформувались два найбільш вагомні напрями, які представлено «Новим класичним реалізмом» (Цзинь Шани, Ян Фейюнь, Чжан Лі) та «Селянським реалізмом» (Ло Чжунли, Чень Даньцин, Ай Сюань). Символічні та імпресіоністські тенденції у творчості когорти китайських художників-реалістів засвідчують наявність різноманітних способів інтерпретацій та створення образів. Відтак, очевидним є те, що символічні та імпресіоністські тенденції китайського реалістичного живопису другої половини ХХ ст. є художньо переосмисленими ремінісценціями аналогічних напрямів в західноєвропейському живописі другої половини та кінця ХХ століття [5].

Ай Сюань. Народився в 1947 р., Цзиньхуа, Чжецзян.
Народний художник, член Китайської Асоціації Художників, директор товариства графіків.

Чень Даньцин. Народився в Шанхаї в 1953 р. Один із найбільш впливових сучасних художників, письменників. Літературний критик, мистецтвознавець.

Ло Чжунли. Народився в 1948 р. в Чунціні, Китай. У 1982 р. закінчив Академію мистецтв у провінції Сичуань (олійний живопис). Сьогодні заступник голови Співки Художників Китаю.

Ян Фейюнь, найвідоміший сучасний китайський художник, народився в 1954 р. на околиці міста Баотоу, Внутрішня Монголія. Викладач Академії китайського живопису Академії мистецтв.

Творчість китайських художників-реалістів кінця ХХ століття (Сунь Веймін, Го Женьвень, Цзинь Шани) вміщує традиції різноманітних реалістичних шкіл (зокрема західноєвропейських), синтезуючи їх, визначаючи найбільш адекватні та гармонійні для китайської художньої культури творчі рішення [6].

Визначальним історичним моментом у формуванні реалістичної школи у китайському живописі ХХ ст. можна вважати звернення нового покоління китайських митців-реалістів до традицій місцевої реалістичної школи, яка сформувалась як цілісний культурний феномен саме в ХХ столітті. Позитивним впливом у вищезазначених процесах є педагогічна та творча діяльність китайських митців, просвітницька діяльність запрошених педагогів, художників, які здійснили вклад у становлення реалістичної школи у китайському живописі минулого століття.

Висновки. Узагальнення вищезазначеного дозволяє стверджувати, що перша половина ХХ ст. для китайського живопису була складним періодом, який характеризувався протиріччями. Водночас, цей період вирізнявся інтенсивнією розв'язкою та новаторським підходом у мистецтві. Мистецтво отримало можливість вільного розвитку без політичної ідеології. Різноманітні течії та напрями у мистецтві співіснували гармонійно, що збагатило загальний простір розвитку художньої культури ХХ століття. Слід наголосити також, що значну роль у розвитку мистецтва відгравала художня освіта та педагогічна діяльність видатних митців, які здобули освіту в Японії та Західній Європі.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку полягають в аналізі та осмисленні ролі китайського живопису ХХ століття та взаємовпливу його на світову культуру в цілому.

1. Лу Гуйшань Тенденция китайского современного искусства и культуры // Гуйшань Лу. – Пекин, 2002. – 136 с.
2. Чжень Юншен История китайских художественных иллюстраций после создания КНР / Юншен Чжень. – Пекин : Молодёжь, 2000. – 54с.
3. Ван Синь. История китайского искусства / Синь Ван. – Шанхай : Искусство, 1989.
4. Чжан Синьмяо. Различие западного и китайского искусств / Чжан Синьмяо, Чжан Пин. – Шаньдун : Искусство, 2002.
5. Ван Чжун. Совершенствовать реалистическое искусство XXI века диалог китайского и русского художников // Ван Чжун, А. А. Мыльников. – Пекин : Искусство, 2004. – №12.

В статье рассматриваются основные факторы, обусловившие состояние художественной культуры Китая в XX в. Определяется роль образовательных учреждений и характер влияния направлений западноевропейского искусства на китайскую живопись нового времени. На рубеже XIX–XX вв. начинает формироваться система художественных образовательных учреждений – институтов, университетов, государственных и частных учебных заведений, деятельность которых активизировала художественную жизнь страны.

Ключевые слова. *Культурная революция, политика изоляционизма, китайская живопись XX века, политика открытых дверей, новый классицистический реализм, деревенский реализм, символизм, импрессионизм.*

The article examines the leading factors that conditioned the state of the Chinese artistic culture in the twentieth century. The role of the Chinese educational institutions and the nature of impact of the West European art on Chinese painting of modern times are determined. The processes of formation of the system of art educational establishment - institutions, universities, public and private institutions which activities promoted the artistic life of the country on the brink of XIX–XX centuries are analyzed.

Keywords: *cultural revolution, policy of isolationism, Chinese painting of XX century, «open doors» policy, new classical realism, symbolism, impressionism.*

УДК 72.012:712 «XX»

Віта Лотоцька

КОНЦЕПЦІЯ ІДЕАЛЬНОГО ДОВКІЛЛЯ У КОНТЕКСТІ САДОВОГО ДИЗАЙНУ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

У статті розглянуто особливості втілення концепції ідеального довкілля у контексті сучасних напрямів садового дизайну. Виокремлено провідні тенденції у садовому дизайні з позицій формування гармонійних взаємозв'язків та впливів природи і людини.

Ключові слова: *садовий дизайн, дикий сад, сенсорний сад, арт-ландшафт.*

Сади, як ідеальне життєве середовище, сьогодні як ніколи співзвучні з нашими найкращими смаками і світосприйняттям. Будучи не тільки способом організації простору чи звичайним декоративним комплексом, сади втілюють різноманітні концепції сприйняття природи людиною. Але оскільки «сад – це спроба створення ідеального світу взаємин людини з природою», то ідея саду як раю на землі пронизує всі етапи розвитку садово-паркового мистецтва [1, с. 17]. В них яскраво простежуються світоглядні та естетичні погляди новітньої епохи на життєве середовище соціуму, його відношення до прекрасного й гармонійного. Тому в українському світорозумінні сад виступає однією із основних форм втілення ідеї гармонії людини і природи.

Сучасний садовий дизайн значно розширює наші уявлення про традиційний сад. Зростання технічних можливостей людини, глобальні наукові відкриття, що відбувались протягом ХХ століття, динамічний ритм сучасної цивілізації змушує нас по-іншому сприймати швидкоплинність образу природного об'єкта, впливає на процес емоційного сприйняття. Дедалі відчутнішою стає потреба в світоглядному переосмисленні цінностей і пріоритетів у сфері взаємовідносин людини з природою, що знаходить своє відображення у виникненні нових стилістичних напрямів, образів, які б реалізовували прагнення сучасної людини відновити втрачені зв'язки з навколишнім середовищем, як естетично впорядкованим цілим, повернутися до витоків природи, пізнати її красу і досягти гармонії у співіснуванні з нею.

Метою дослідження є висвітлення особливостей втілення концепції ідеального довкілля у контексті напрямів садового дизайну початку ХХІ століття.

На сьогодні в садовому дизайні спостерігається тенденція до відтворення картин первозданної природи. Зокрема, популярними зараз стають так звані дикі сади, що імітують природні ландшафти.

Основоположником цього напряму вважають Уільяма Робінсона (William Robinson), який у 70-80-х роках ХІХ століття заснував естетичну концепцію дикого саду. Ідеальний сад, на думку У. Робінсона, повинен приховувати свою рукотворність. У таких садах рослини підбираються і розсаджуються за принципом відповідності природним умовам навколишнього середовища таким чином, щоб виникало враження, ніби вони вирости самі, без втручання людини [2, с. 7].

© Лотоцька В., 2015.